

Vypořádání společného jmění manželů s mezinárodním prvkem

Problematika vypořádání společného jmění s mezinárodním prvkem je aktuální a je častou záležitostí k řešení. Mezinárodní prvek může představovat jak státní příslušnost manželů, odlišnou od místa jejich pobytu, tak též majetek nacházející se v jiné zemi, nežli zemi pobytu. V nejsložitějších případech jsou manželé odlišné státní příslušnosti, již žijí každý v jiné zemi a majetek se nachází na území více států.

Je možné vypořádat společné jmění manželů- cizinců v České republice? Je situace odlišná, je-li jeden z manželů české státní příslušnosti?

V současné době neexistuje platná mnohostranná mezinárodní smlouva a dokonce ani závazná evropská úprava (tedy hard law).

Existují dvě mezinárodní úmluvy Haagské konference o mezinárodním právu soukromém a to Úmluva z roku 1905 o kolizních normách týkajících se dopadů manželství na práva a povinnosti manželů v jejich osobním vztahu a na majetek manželů a Úmluva z roku 1978 o rozhodném právu pro majetkové poměry v manželství. Tyto úmluvy však byly ratifikovány pouze třemi členskými státy.

V evropském právu by se však mohla tato situace v dohledné době změnit, jakkoliv legislativní proces v rámci EU trvá mnoho let. V současné době existuje nezávazná Zelená kniha o kolizním právu v oblasti úpravy majetkových poměrů v manželství z roku 2006, zabývající se převážně otázkou soudní příslušnosti a vzájemného uznávání (tzv. soft law). Zelenou knihu lze použít jako interpretační vodítko, nelze však se jejich ustanovení domáhat při řízení.

Evropská komise předložila v roce 2011 návrh nařízení s cílem do budoucna zjednodušit právní formality u svazků manželů v přeshraničních případech s názvem **Návrh Nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství**. Tento návrh je nyní v rukou Evropského parlamentu. Byl-li by návrh schválen, nesmírně by se tím usnadnilo řešení otázek vypořádání společného jmění manželů, neboť by byly stanoveny následující principy:

Příslušnost soudu dle návrhu Nařízení Rady

Soudy členského státu, kde je podána žádost o rozvod, jsou v případě, že se na tom manželé dohodnou, příslušné rovněž v záležitostech majetkových poměrů v manželství ve vztahu k této žádosti. Tato dohoda může být uzavřena kdykoli, i v průběhu řízení.

Pokud se manželé nedohodnou, určuje se příslušnost následovně:

Příslušným soudem je soud členského státu:

- a) v němž mají manželé obvyklé společné bydliště, nebo případně
- b) v němž měli manželé poslední společné obvyklé bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo případně
- c) v němž má obvyklé bydliště odpůrce, nebo případně
- d) jehož státními příslušníky jsou oba manželé nebo, v případě Spojeného království a Irska, který je zemí „domicilu“ obou manželů.

Manželé si mohou zvolit rozhodné právo pro jejich majetkové poměry (právo, jímž se jejich majetkové poměry budou řídit) a pak platí, že soudy členského státu, jehož právo si manželé zvolili jako rozhodné právo pro jejich majetkové poměry, jsou příslušné v záležitostech týkajících se jejich majetkových poměrů v manželství.

Není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě výše uvedených pravidel, jsou příslušné soudy toho členského státu, kde se nachází majetek jednoho či obou manželů; v tom případě má soud, u něhož se řízení koná, rozhodnout pouze o tomto majetku.

Není-li ani přesto stanovena žádná soudní příslušnost mohou ve výjimečných případech a pod podmínkou, že věc vykazuje dostatečnou vazbu na určitý členský stát, rozhodovat ve věcech majetkových poměrů v manželství soudy tohoto členského státu, jestliže ve třetím státě, k němuž má daná věc úzkou vazbu, není řízení možné nebo je v něm nelze rozumně zahájit nebo vést.

Rozhodné právo dle návrhu Nařízení Rady

Na majetkové poměry se vždy vztahuje jeden právní řád a to na celý majetek manželů. Manželé mají možnost zvolit si rozhodné právo. Pokud si rozhodné právo strany písemně nezvolí, pak se určí takto:

Rozhodným právem v oblasti úpravy majetkových poměrů v manželství je:

- a) právo státu, v němž mají manželé či budoucí manželé první obvyklé společné bydliště po sňatku, nebo případně
- b) právo státu, jehož státní příslušnost měli oba manželé v době uzavření manželství, nebo případně
- c) právo státu, k němuž mají oba manželé nejužší vazby, s přihlédnutím ke všem okolnostem, zejména k místu svatebního obřadu.

Ustanovení písm. b) se nepoužije, pokud mají manželé různou státní příslušnost.

České kolizní normy

V současné době se tedy při určování příslušného soudu a rozhodného práva neužije práva Evropského, ani mezinárodní smlouvy, avšak aplikují se české kolizní normy.

Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém stanoví, že majetkové poměry manželů (nemají-li je manželé upravené smluvně) se řídí právním řádem státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt, jinak právním řádem státu, jehož jsou oba manželé občany, jinak českým právním řádem. Místem obvyklého pobytu se míní stejný stát, nikoliv již okres, ba dokonce společná domácnost. Při aplikaci těchto pravidel je však třeba si uvědomit, že kolizní norma výše uvedená není fixována určitý časový okamžik, jako například u rozvodu manželství. Místa společného pobytu se mohou v průběhu manželství měnit, nejprve manželé žijí ve Španělsku a koupí tam nemovitost, pak se přestěhují do České republiky a koupí zde nemovitost. Tyto časové úseky by měly být posuzovány odděleně, tudíž by se aplikovalo na určitý úsek a tedy část společného jmění právo španělské a zčásti též právo české. Rozhodné právo se určí dle okamžiku, kdy došlo k právnímu jednání, či skutečnosti, tedy např. koupi nemovitosti.

Příslušnost českého soudu bych dovozovala z čl. 6 zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, který stanoví, že pravomoc českého soudu je dána je-li dle procesních

předpisů dána jeho místní příslušnost, a to ve spojení s § 88 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb. občanského soudního řádu, jež stanoví, že k řízení ve věci vypořádání společného jmění je příslušný soud, který rozhodoval o rozvodu manželství. **Shrnu-li výše uvedené pravidlo, pak přestože se jedná o rozvedené manžele – cizince, je možné podat žalobu na vypořádání společného jmění manželů k českému soudu, pokud se tito manželé - cizinci rozvedli v České republice.**

Dvoustranné smlouvy

Kromě českých kolizních norem je třeba zjistit, zdali se na konkrétní případ aplikuje některá z dvoustranných smluv. Úprava manželského majetkového práva ve dvoustranných smlouvách o právní pomoci se příliš neliší od českých kolizních norem, některé z nich využívají kritérium společného bydliště manželů.

Závěr

Na základě konkrétního případu se nejprve zjistí, zdali je příslušným k řešení vypořádání společného jmění manželů český soud. Pokud však není, je třeba se podívat na zahraniční kolizní normy států, jejichž příslušnost též připadá v úvahu a zkontrolovat, zdali zpětně neodkazují na normy české.

Může nastat situace, kdy se český soud bude muset seznámit se zahraničními pravidly majetkových vztahů manželů, aby vůbec posoudil, co je předmětem společného jmění a zahraniční normy aplikovat. Výsledkem řízení v této věci před českým soudem bude rozsudek, jenž je třeba uznat a popřípadě též vykonat v jiných dotčených státech, v nichž se část vypořádaného společného jmění nachází.

Řízení bude složité, časově náročné, avšak může být výhodné, bude-li rozhodným právem právo české, neboť primárně se společné jmění manželů vypořádává rovným dílem, kdežto v jiných právních řádech dokonce ani institut obdobný společnému jmění neexistuje.

V červenci 2014, JUDr. Anna van der Weerden

www.ak-vdw.com